

τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Octave Merlier σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκδιδόμενην γαλλιστὶ βιβλιογραφίαν τῶν ἑλληνικῶν ἐν γένει βιβλίων. Ἐπὶ τῇ παρουσιάσει σήμερον ἔργου φιλοσοφικοῦ πρώτης γραμμῆς εἰς τὴν διεθνή κίνησιν, οἷον εἶναι τὸ τοῦ κ. Βλάχου, χαίρω ὅτι ὁ ἔπαινος νῦν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἄλλην σειράν, τὴν συλλογὴν δηλαδὴ τὴν ὁποίαν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν βιβλιογραφίαν, ἐκδίδει τὸ Ἰνστιτούτον, τὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ ἔργα ἑλλήνων ἐπιστημόνων εἰς γαλλικὴν ἢ ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

*

Ὁ κ. Κωνστ. Ρωμαῖος καταθέτει τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἔργον «Μικρὰ μελετήματα» εἰς ὃ ἔχουν ἀνατυπωθῆ διάφοροι μικραὶ μελέται αὐτοῦ καὶ ἐκθέτει δι' ὀλίγων περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἔργου τούτου.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΦΑΚΕΛΟΥ

Γίνεται δεκτὴ ἡ κατάθεσις κεκλεισμένου φακέλου ὑπὸ τοῦ κ. Μάνου Λουκίδου πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ.— Περὶ τοῦ ἀναδρομικοῦ συλλογισμοῦ, ὑπὸ Βασ. Αἰγινήτου.

Εἶχομεν ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 11 Ἰουνίου 1953 ἐργασίαν τοῦ κ. Εὐαγγέλου Σταμάτη περὶ τοῦ ἀναδρομικοῦ συλλογισμοῦ παρὰ τῷ Εὐκλείδῃ¹. Τῆς ἐργασίας τρυτῆς ἐδημοσιεύθη ἡ ἐξῆς κριτικὴ: «Μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸν ἐγνώριζεν ἤδη ὁ Ἀριστοτέλης (τὸν ἀναδρομικὸν συλλογισμὸν) καὶ ὅτι μετεχειρίσθη αὐτὸν εἰς τὴν ἀπόδειξιν πολλῶν θεωρημάτων τοῦ ὁ Εὐκλείδης. Τὸ πρῶτον εἶναι πολὺ ἀμφίβολον· τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἐπικαλοῦνται ὅσοι ὑποστηρίζουν αὐτὴν τὴν γνώμην: «τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δείκνυται» (Ἀναλυτ. Ὑστ. 73 b 32) δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ἀπόδειξις· ἐκτὸς ἂν δώσωμεν εἰς αὐτὸ μίαν πολὺ τολμηρὰν καὶ τραβηγμένην ἐρμηνείαν, ὑποθέσωμεν δηλ. ὅτι σημαίνει: μία μαθηματικὴ πρότασις ἰσχύει καθόλου, ἂν ἀποδειχθῇ ὅτι ἰσχύει εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς μίαν ἀκόμη ἄλλην τυχούσαν περίπτωσιν... Ὁ πατὴρ τῆς Λογικῆς ἐγνώριζε νὰ ἐκφράζεται μὲ ὑποδειγματικὴν σαφήνειαν καὶ πληρότητα, ἐπομένως, ἂν ἐννοοῦσεν αὐτό, θὰ τὸ ἔλεγε πολὺ καθαρά. Τὴν ἰδιόρρυθμον μαθηματικὴν ἐπαγωγὴν φάνηται ὅτι ἐπρόσεξεν ὁ μαθηματικὸς τοῦ ἰς' αἰῶνος Francesco Maurolico· ὁ ἴδιος μάλιστα σημειώνει ὅτι αὐτὸς ὁ ἀποδεικτικὸς τρόπος περιέχει μίαν ἀρχὴν προόδου,

¹ Πρακτ. τῆς Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, τόμ. 28 (1953), σελ. 296.

τὴν ὁποῖαν δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῆ, προσηλωμένη καθὼς ἦτο εἰς τὴν στατικὴν καὶ ρεαλιστικὴν παράστασιν τῶν ἀντικειμένων, ἡ Λογικὴ τῶν ἀρχαίων».

Πρῶτον θὰ ἐξετάσωμεν τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἐπικρίσεως, διότι τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται πολλὰ συζητήσεις. Ὁ ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων μαθηματικῶν Φινλανδὸς Lindelöf, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ὁ κ. Σταμάτης, προκειμένου περὶ τοῦ ἀναδρομικοῦ συλλογισμοῦ, νομίζει τις ὅτι μετέφρασε τὸν Εὐκλείδην. Τὸ αὐτὸ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ δι' ἄλλους ἐκ τῶν νεωτέρων διαπρεπῶν μαθηματικῶν. Ὁ Εὐκλείδης ἐφήρμοσε τὸν ἀναδρομικὸν συλλογισμόν εἰς πολλὰ θεωρήματα καὶ ἐπομένως ἡ γνώμη τοῦ Μαυρολύκου οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ἐκ τούτων εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ συζητούμενη ἀποδεικτικὴ μέθοδος εἶναι γνωστὴ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Εὐκλείδου καὶ ἀπομένει νὰ ἴδωμεν, ἐὰν ἦτο γνωστὴ καὶ πρὸ τοῦ Εὐκλείδου.

Εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐκτεθὲν χωρίον ὁ Ἀριστοτέλης δίδει ὄρισμόν ἐνὸς ἀποδεικτικοῦ τρόπου χωρὶς πολυλογίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν συνήθη συντομίαν τῶν ἀρχαίων, ἡ ὁποία ἐνίοτε καθιστᾷ δυσχερῆ ἢ καὶ ἀδύνατον τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι πάντοτε σαφὴς καὶ πλήρης. Ποῖαν σημασίαν ἔχει ὁ ὄρισμός αὐτός; Δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ χωρίον δὲν εἶναι σαφὲς καὶ πλήρες καὶ ἐπομένως δὲν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἀναδρομικοῦ συλλογισμοῦ. Ὅταν δὲν ὑπάρχη ἄλλος ἀποδεικτικὸς τρόπος ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ μάλιστα σαφέστερον ὁ ὄρισμός, ἀλλὰ, τὸναντίον, μόνον διὰ τὸν ἀναδρομικὸν συλλογισμόν, εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῆ τοιοῦτος ὄρισμός κατὰ τρόπον λίαν σύντομον, καὶ ὅταν ὁ Εὐκλείδης ἐφαρμόζῃ τὸν ἀναδρομικὸν συλλογισμόν εἶναι πλέον βέβαιον ὅτι ὁ προηγηθεὶς αὐτοῦ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ τούτου τρόπου. Ἀντίθετος γνώμη διὰ νὰ στηριχθῆ ἔπρεπε νὰ ὑποδειχθῆ συγχρόνως ποία ἄλλη ἐρμηνεία εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῆ καὶ διὰ ποῖον ἄλλον ἀποδεικτικὸν τρόπον, ἄλλως ἢ ἀντίθετος γνώμη εἶναι ἀστήρικτος.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ. — Συμβολὴ εἰς τὴν διερεύνησιν τῆς τεκτονικῆς δομῆς τῆς Ἑλλάδος. Τεκτονικαὶ ἔρευναι εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἑλληνικὴν ζώνην (περιοχαὶ Λοκρίδος - Εὐβοίας)¹, ὑπὸ Ἰωάνν. Τριγκαλινοῦ.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀσχολούμενος μὲ τὴν διερεύνησιν μεταλλοφόρων κοιτασμάτων τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται ἐπὶ τῆς νήσου Εὐβοίας, ἐπιστοποίησα ὅτι τεκτονικὰ δεδομένα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν γεωλογικὴν βιβλιογραφίαν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν πραγματικότητα. Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης

¹ Ἡ μελέτη αὕτη θὰ δημοσιευθῆ καὶ γερμανιστὶ εἰς τὸ περιοδικὸν *Γεωλογικὰ χρονικά τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν*.